

Шоломій А.В., студентка 5 курсу,
група МФКн-161, фінансово-економічний факультет
e-mail: puma031sav@ukr.net
Науковий керівник: **Лисенко І.В.**, к.е.н.
Чернігівський національний технологічний університет
e-mail: lysenko_iren@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА МЕТОДИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Україну у світі характеризують як аграрну країну з високим сільськогосподарським потенціалом та сприятливими природно-кліматичними умовами. І не дарма, адже саме продукція вітчизняної агропромисловості складає приблизно десяту частину валового внутрішнього продукту України, роблячи аграрну сферу однією із основних наповнювачів Держбюджету. Проте, відсутність ефективно працюючої фінансової політики та нормативно-правової бази унеможливають подальший розвиток даної сфери. Тим самим Україна може втратити вагому частину доходів, в тому числі, і валютну виручку, а, отже, поглибити економічну прірву між бажанням мати стабільно функціонуючу економіку та тим, що маємо на даний час.

Актуальність даної роботи полягає у розробці ефективної фінансової політики у сфері агробізнесу, базуючись на окремих її методах, що сприятиме поштовху до розвитку вітчизняного сільського господарства.

Дослідженням питання впливу фінансової політики на функціонування сільського господарства займалися такі науковці, як Зеленський А.В., Правдюк О.Л., Танклевська Н.С., Абрамова І.В., Віленчук О.М., Дема Д.І., Феценко Н.М. та інші. Проте дане питання все ще потребує подальших напрацювань та розробки методів вирішення наявних проблем фінансової політики.

Метою дослідження є виокремлення найбільш вразливих складових механізму фінансової політики України в агросфері та розробка першочергових заходів, спрямованих на усунення фінансових бар'єрів у розвитку сільського господарства в Україні.

Аграрна сфера наразі є провідною в економіці нашої держави, виконуючи роль не тільки головного постачальника продовольства населенню України, але і виступаючи експортером власної продукції, тим самим збільшуючи притоки валюти всередину країни. Щорічно частка продукції сільського господарства зростає, стаючи все більш ваговою складовою ВВП. Так, наприклад, ще у 2010 р. продукція агросфери становила 7,45% ВВП, а вже у 2015 р. – 11,92% (таблиця 1.1) [1].

Таблиця 1.1 – Частка продукції сільського господарства у % до ВВП (2010-2015рр.)

Рік	С/г, млн. грн.	ВВП, млн. грн.	Частка продукції с/г у ВВП, %
2010	80385	1079346	7.45
2011	106555	1299991	8.20
2012	109785	1404669	7.82
2013	128738	1465198	8.79
2014	161145	1586915	10.15
2015	236003	1979458	11.92

Цікавим є той факт, що навіть за відсутності ефективної підтримки з боку держави, впровадження нових ефективних технологій та незначного обсягу інвестицій, що йдуть в

агросферу, вітчизняні аграрії досягають непоганих результатів, виводячи Україну на передові місця у поставках зернових, кукурудзи, соняшнику тощо. Державі дуже важливо зрозуміти, що саме сільське господарство при розробці правильної та ефективної фінансової політики та її постійному контролі і підтримці може підняти економіку нашої країни та перетворити аграріїв на лідерів світового агробізнесу.

Загалом, фінансова політика у сфері агробізнесу спрямована на створення ефективного фінансового механізму на основі врахування бюджетної, податкової, інвестиційної, інноваційної, грошово-кредитної, цінової, страхової політик. Супроводом цього має бути реально діюча на практиці нормативно-правова база, яка регулюватиме кожну зі складових фінансової політики.

Кожна складова фінансової політики в агросфері потребує детального перегляду та коригування. Розглянемо основні проблеми фінансової підтримки Україною аграрних підприємств окремо по кожній складовій фінансового механізму.

1. Бюджетна складова

Дана складова фінансової політики регулює державні доходи і витрати, в нашому випадку ті, що спрямовуються до агросфери.

Розглядаючи видатки Держбюджету на фінансування аграрного комплексу, спостерігаємо їх поступове скорочення в період з 2010 р. по 2015 р. (рисунок 1) [2].

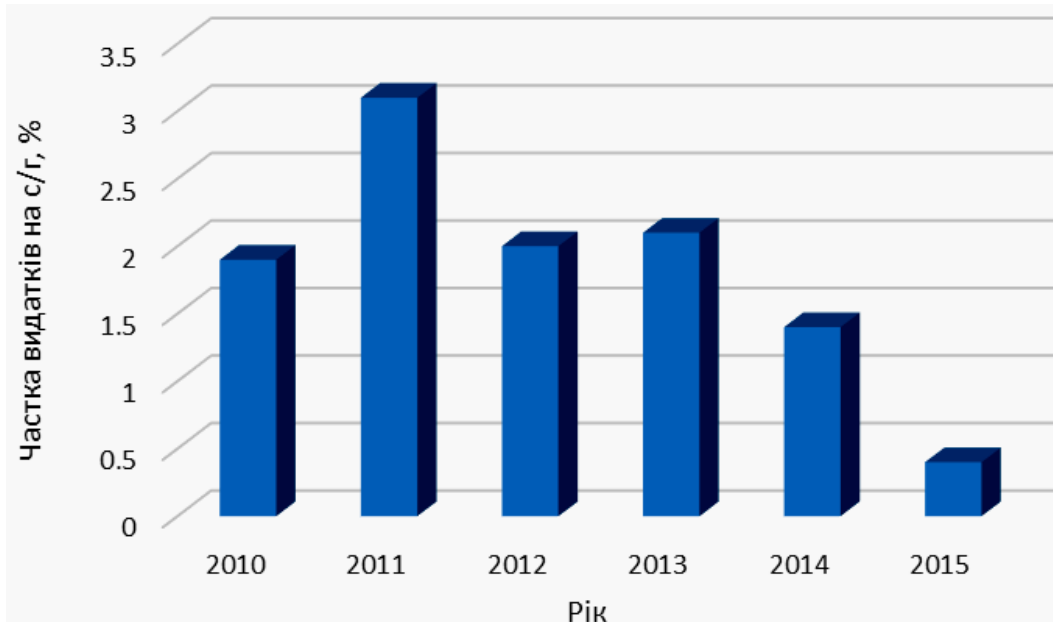

Рисунок 1 – Видатки на розвиток аграрної галузі в Україні (2010-2015 рр.)

Дана ситуація говорить про те, що держава все менше уваги приділяє підтримці вітчизняних аграріїв та забезпеченню продовольчої безпеки держави загалом. Число державних програм розвитку агросфери у 2015 р. становило 19, хоча ще у 2014 р. їх налічувалось 32. В той же час, ЄС на аграрний комплекс направляє приблизно 40% видатків, хоча частка його продукції у ВВП складає менше, ніж 1,5%. Окрім того, ті кошти, які Україна все ж спрямовує на аграрний сектор, неефективно розподіляються та відбувається порушення бюджетної дисципліни при їх використанні.

2. Податкова складова

Наразі існують деякі недоліки оподаткування аграрної сфери, хоча серед усіх інших складових фінансової політики, це мабуть, найменш проблемна сфера для аграріїв. Щодо проблем, то тут можна виділити, перш за все, зростання ставки податку за оренду землі сільськогосподарського та несільськогосподарського призначення (на 25% та на 10%

відповідно). Разом з тим, зменшено заходи з акумуляції ПДВ, що, у свою чергу, скоротило державну підтримку агросфери.

Досвід розвинених країн світу показує, що, застосування податкових пільг для аграріїв є досить ефективною практикою. Так, наприклад, незважаючи на значний перелік податків, що стягуються з агрофірм, їх загальний обсяг складає не більше 6%, що не обтяжує їх та сприяє спрямуванню заощаджених коштів на удосконалення технологій.

3. Інвестиційно-інноваційна складова

Виважена податкова політика розвинених зарубіжних країн сприяє здійсненню інвестицій у технології, які полегшують та здешевшують витрати аграріїв на свою діяльність. В даний час Україна є інвестиційно непривабливою через недосконалість правового регулювання та нестабільність і неконтрольованість економіки.

4. Цінова складова

Ціни на продукцію агрокомплексу та матеріально-технічні ресурси є невиправданими і за оцінками УААН, це щорічно вимиває з сільськогосподарських підприємств фінансові ресурси обсягом близько 10 млрд. грн [3]. Вагомим є тут факт того, що в той час як ціна продукції сільського господарства зростає за останні 20 років в 4-5 разів, ціна промислової продукції підвищилась в 30-40 разів.

Американський досвід показує ефективність цінової політики за рахунок цінової надбавки. Тобто, якщо ціна на продукцію сільгоспвиробників є нижчою за ціну конкурентів, то держава компенсує це за власний рахунок, тим самим і стимулюючи продукцію власних товаровиробників на експорт, і відшкодовуючи втрати недоотримання коштів аграріям.

5. Кредитна складова

Питання кредитування українських аграріїв є дуже складним, адже без даного інструменту фінансової політики агросфера не зможе забезпечувати своє ефективне функціонування. Банки ж, натомість, бояться давати агрогосподарствам кредити, особливо довготермінові, через ризиковість їх діяльності, відсутність надійної застави та високу можливість неповернення даних коштів банку.

6. Страхова складова

Аграрії дуже часто зазнають збитків від неконтрольованих та непрогнозованих природних умов, які винищують майбутній врожай, та можуть легко збанкрутувати, особливо, якщо мова йде про малі та середні аграрні підприємства. В даний час агрострахування в Україні зовсім слабке, відсутня керуюча ланка, яка б сприяла розвитку даного виду страхування та контроль за дотриманням всіх нормативно-правових вимог, які, до речі, зараз є абсолютно непорядкованими та недосконалими. Окрім того, тарифи та послуги, що їх пропонують страхові компанії, є зовсім не вигідними для аграріїв.

Слід зауважити, що Стратегією розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [4] передбачені пріоритетні напрями досягнення стратегічних цілей, зокрема щодо фінансової політики:

1) Фіскальна політика – створення прозорих інструментів системи оподаткування аграрного сектору залежно від його економічних особливостей та соціальної ролі:

- встановлення режиму оподаткування операцій зі зміни власника земельних ділянок залежно від періоду володіння;

- поетапна трансформація системи оподаткування в аграрному секторі;

- спеціальний режим оподаткування зберігається на період його дії згідно чинного законодавства;

- розробка нового інструментарію системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників різних форм господарювання.

2) Бюджетна підтримка – забезпечення стабільної системи державної підтримки аграрного сектору:

- запровадження середньострокового бюджетного планування, зокрема системи індикаторів фінансування аграрного сектору;

- надання переваги державній підтримці заходам, що не причиняють неефективний розподіл ресурсів в аграрній сфері;
- запровадження цільової підтримки на поворотній основі з умовою формування відповідальних за цільовий результат господарів;
- перехід до порядків переважно компенсаційних виплат взамін порядкам виплат по заявочному принципу;
- пріоритет фінансування інноваційно-інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства.

3) Фінансово-кредитна політика:

- створення дієвої системи земельної іпотеки;
- розвиток системи кредитного забезпечення аграрного сектору, в тому числі шляхом застосування аграрних розписок та електронних складських свідоцтв.

Для усунення недоліків фінансової політики, що провадиться зараз, держава мусить, перш за все, переглянути нормативно-правове середовище, що регулює кожен складову фінансового механізму, тобто потрібно створити фундамент для подальшого впровадження змін на практиці. При цьому Україна при розробці фінансових методів може спокійно спиратися на досвід розвинених країн світу, що вже продемонстрували на практиці поліпшення результатів діяльності агросфери.

Щодо заходів, які потрібно впровадити нашій країні при розробці фінансової політики в агросфері, то найважливішими з них є:

- збільшення видатків держави на фінансування програм аграрного розвитку, особливо для тих сільських районів, які зараз характеризуються занедбаністю та повним зносом виробничого обладнання;
- спрощення умов кредитування аграріїв, особливо довгострокового, через вдосконалення механізму застав (наприклад, у вигляді землі);
- оновлення виробничих фондів аграрних підприємств з урахуванням інновацій за рахунок державного інвестування у дану сферу;
- зменшення податкового навантаження аграріїв з подальшими пільгами для стимулювання розвитку агробізнесу;
- введення цінової надбавки на продукцію для підтримки конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на світовому ринку та разом з тим відшкодування недоотримання ними прибутку;
- вдосконалення страхового захисту аграріїв через створення реально діючого контролюючого органу, так званого об'єднання всіх страхових компаній, яким надано ліцензію на здійснення агрострахування, який буде здійснювати контроль над застосуванням раціональних страхових тарифів та створенням нових програм страхування, що будуть страхувати інтереси як аграріїв, так і страхових компаній тощо.

Узагальнюючи все вищенаведене, можна сказати, що держава повинна піклуватися про своїх основних наповнювачів бюджету, проводячи фінансову політику у агросфері таким чином, щоб це стимулювало аграріїв на подальший розвиток, бажання надалі розширювати свою діяльність, використовувати можливості застосування високотехнологічних розробок для забезпечення більш ефективного виробництва та скорочення ресурсів, необхідних для досягнення бажаних результатів.

Список використаних джерел

1. Дані щодо частки продукції сільського господарства у ВВП України (2010-2015 рр.). – [Електронний ресурс].- режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html
2. Інформація щодо видатків держбюджету на розвиток аграрної сфери. – [Електронний ресурс].- режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/vidatkova-politika>
3. Дані щодо цінової політики у агросфері. – [Електронний ресурс].- режим доступу: <http://naas.gov.ua/newsall/>
4. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року. Міністерство аграрної політики та продовольства України. – [Електронний ресурс].- режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>